

Boshlang'ich ta'limda fortepiano darslarini samarali tashkil etish metodikasi

Farida Erkinbaevna Eraliyeva
BXU

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda fortepiano darslarini samarali tashkil etishning nazariy-metodik asoslari, pedagogik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar, o'qitish jarayonida musiqiy idrokni shakllantirish, o'quvchilarning qiziqish va motivatsiyasini oshirishga qaratilgan usullar yoritilgan. Forteplano mashg'ulotlarida qo'llaniladigan interfaol metodlar, bosqichma-bosqich o'rgatish tamoyillari, raqamli resurslar, shaxsga yo'naltirilgan pedagogika va musiqiy rivojlanishni ta'minlaydigan psixologik-pedagogik omillar tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun dars tashkil etishda qo'llaniladigan metodik tavsiyalar, mashqlar tizimi, boshlang'ich pianino ta'limida uchraydigan muammolar va ularning yechimlari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, fortepiano, musiqiy rivojlanish, interfaol metodlar, motivatsiya, pedagogik texnologiya, ritm, nota savodi, o'quv jarayoni, ijrochilik

Methods of effective organization of piano lessons in primary education

Farida Erkinbaevna Eraliyeva
BSU

Abstract: This article covers the theoretical and methodological foundations of effective organization of piano lessons in primary education, pedagogical approaches, innovative technologies, methods aimed at forming musical perception in the teaching process, increasing students' interest and motivation. Interactive methods used in piano lessons, principles of step-by-step teaching, digital resources, person-oriented pedagogy and psychological and pedagogical factors ensuring musical development are analyzed. Also, the article provides scientific and theoretical justification of methodological recommendations used in organizing lessons for primary school students, a system of exercises, problems encountered in primary piano education and their solutions.

Keywords: primary education, piano, musical development, interactive methods, motivation, pedagogical technology, rhythm, musical literacy, learning process, performance

Kirish. Musiqiy ta'lim insonning ma'naviy kamolotini shakllantirishda muhim omillardan biridir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim davrida musiqaga qiziqishning uyg'otilishi, estetik didning rivojlanishi, emotsional dunyoqarashning shakllanishi bola shaxsining keyingi rivojiga katta ta'sir ko'rsatadi. Fortepiano darslari esa musiqiy ta'limning markaziy bo'g'inlaridan biri bo'lib, bolaning musiqiy idrok, motorika, eshituv, ritm, texnik malaka va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari, psixologik ehtiyojlari, qiziqishlari va individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda dars jarayonini samarali tashkil etish bugungi zamonaviy musiqa pedagogikasining dolzarb vazifalaridan hisoblanadi. O'qituvchi nafaqat o'rgatuvchi, balki bolalarga musiqiy olamni ochib beruvchi, ijodiy tafakkurni uyg'otuvchi, motivatsiya beruvchi rahbar bo'lishi zarur.

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda fortepiano o'qitishning metodik jihatlari, innovatsion yondashuvlar va dars samaradorligini ta'minlovchi pedagogik texnologiyalar chuqur tahlil qilinadi.

1. Boshlang'ich ta'limda fortepiano o'qitishning psixologik-pedagogik asoslari

1.1. Yosh xususiyatlarini hisobga olish

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun fortepiano darslari quyidagi jihatlarga tayangan holda tashkil etilishi kerak:

- diqqatning tez chalg'ishi,
- qiziqishning tez o'zgarishi,
- motorika rivojlanishining yoshga xosligi,
- musiqiy eshituvning shakllanish bosqichida bo'lishi,
- emotsional reaksiyalarning kuchliligi.

Bu yoshdagi bolalar uchun darslar shu jihatlarni inobatga olgan holda:

- qisqa bloklarga bo'lingan,
- rang-barang,
- o'yin elementlariga boy,
- vizual ko'rgazmalar bilan boyitilgan bo'lishi zarur.

1.2. Motivatsiyani shakllantirish

Motivatsiya fortepiano o'qitishning eng muhim poydevoridir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun motivatsiyaning asosiy manbalari:

1. musiqaning emotsional jozibadorligi;
2. o'yin shaklidagi mashg'ulotlar;
3. muvaffaqiyatni tez ko'rish imkoniyati;
4. o'qituvchining ijobiy rag'batlantirishi;

5. sevimli qo'shiqlarni chalish istagi.

Shuning uchun dars jarayonida bolaga ilk kunlardanoq kichik bo'lsa-da, muvaffaqiyat hissini berish muhim.

2. Boshlang'ich fortepiano darslarining didaktik mazmuni

Boshlang'ich bosqich o'quvchilari uchun fortepiano ta'limida quyidagi maqsadlar ko'zda tutiladi:

2.1. Nota savodi

notani tanish, notalarning klaviaturadagi joylashuvi, o'qish tezligini oshirish, ritmik birliklarni o'zlashtirish.

2.2. Motorik ko'nikmalar

Qo'l holatini shakllantirish, barmoqlarni mustahkamlash, ikki qo'l ni mustaqil boshqarish, qo'shiq va pyesalarni silliq ijro etish.

2.3. Musiqiy eshituvni rivojlantirish

tovush balandligi, ritmni sezish, melodiyaning tinglab tahlil qilish, intonatsiyani his qilish.

2.4. Emotsional idrokni shakllantirish

Musiqaning xarakterini aniqlash, his-tuyg'ular bilan bog'lash, obraz yaratish. Bu maqsadlar bir-biri bilan uzviy bog'liq holda amalga oshiriladi.

3. Forteapiano darslarini samarali tashkil etishda interfaol metodlarning o'rni

3.1. "O'yin texnologiyasi"

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun eng samarali metodlardan biri o'yin texnologiyasidir. Masalan:

- 1) "Nota ovlash" o'yini,
- 2) "Ritm top",
- 3) "Kim tezroq melodiyaning tanidi?",
- 4) "Klaviaturani top" o'yini.

Bu o'yinlar bolalarning:

e'tiborini jamlaydi, musiqiy idrokni kuchaytiradi, darsni qiziqarli qiladi.

3.2. "Klaster" metodi

Musiqiy asar haqidagi tushunchalarni umumlashtirishda ishlatiladi. Masalan, pyesa haqida:

xarakter, ritm, tembr, tezlik, dinamika kabi elementlar klaster shaklida tuziladi.

3.3. "Muammoli vaziyat"

O'quvchining ijodiy fikrlashini rivojlantirish uchun muammoli savollar beriladi:

"Nega ushbu joyda tovush pastroq bo'lishi kerak?"

"Nega bu joyda legato bajariladi?"

"Nima uchun kompozitor bu ritmdan foydalangan?"

Bu savollar bola tafakkurini mustahkamlaydi.

4. Boshlang'ich fortepiano o'qitishda AKTdani foydalanish

4.1. Dasturiy ta'minotdan foydalanish

Bugungi kunda quyidagi dasturlar boshlang'ich bosqich uchun juda qulay:

- "Synthesia" - klaviaturada notalarning ko'rinishi, soddalashtirilgan o'rganish;
- "Simply Piano" - boshlang'ichlar uchun interaktiv darslar;
- "Perfect Ear" - ritm va eshituv mashqlari;
- Virtual Piano - onlayn klaviatura bilan ishlash.

Bu dasturlar:

Mustaqil mashqlarni yengillashtiradi, o'quvchi o'z xatolarini ko'rishga yordam beradi, musiqiy idrokni kuchaytiradi.

4.2. Audio va video materiallar

Mashhur ijrochilar ijrosidagi musiqa namunalarini tinglash:

eshituvni rivojlantiradi, ijro uslublarini solishtirishga yordam beradi, musiqiy didni shakllantiradi.

Video qo'llanmalar texnik elementlarni tez o'zlashtirishga yordam beradi.

5. Boshlang'ich fortepiano darslarining metodik bosqichlari

5.1. Tanishuv bosqichi

Bu bosqichda:

pianino bilan tanishish, o'tirish qoidalari, qo'l holati, barmoqlarni tayyorlash mashqlari, tovush chiqarish usullari o'rgatiladi.

5.2. Asosiy o'rganish bosqichi

Nota o'qish, ikki qo'lni mustaqil boshqarish, soddalashtirilgan pyesalarni o'rganish, pedal bilan tanishish, ritm mashqlari.

5.3. Mustahkamlash bosqichi

Kichik konsert pyesalarini ijro qilish, texnik mashqlar, badiiy ifoda vositalari ustida ishlash. Bu bosqichlar tizimli ravishda amalga oshirilishi kerak.

6. Boshlang'ich fortepiano darslaridagi mashqlar tizimi

6.1. Ritm mashqlari

- qo'l chapak bilan ritm ushlash;
- metronom bilan mashqlar;
- turli ritmik formulalarni ajratish.

6.2. Barmoq mashqlari

- hanon mashqlari (moslashtirilgan variant);
- soddalashtirilgan gamma mashqlari;
- "paukacha" mashqlari (igrovoy motorika).

6.3. Melodiya mashqlari

- 3-5 notalik melodiyalar;
- qo'shiq asosida mashqlar;
- ikki qo'lni birlashtirish mashqlari.

Bu mashqlar bolaga qulay, qiziqarli va bosqichma-bosqich bo'lishi zarur.

7. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va individual yondashuv

Boshlang'ich bosqichda har bir o'quvchining:

qobiliyati, qiziqishi, psixologik xususiyatlari, o'rganish tempi farq qiladi.

Shu sababli individual o'quv dasturi tuzish dars samaradorligini oshiradi.

Masalan:

- ritmni yaxshi his qilmaydigan o'quvchilarga maxsus ritm mashqlari;
- eshituv kuchli bo'lganlarga - ijodiy mashqlar;
- barmoq motorikasi sust bo'lganlarga - maxsus texnik mashqlar.

8. Fortepiano ta'limida ijodiylik va musiqiy tafakkurni rivojlantirish

8.1. Improvizatsiya mashqlari

- berilgan ritm asosida improvizatsiya;
- bir nechta notadan melodiya yaratish;
- berilgan akkordga mos ohang yaratish.

8.2. Musiqa orqali obraz yaratish

O'qituvchi savol beradi:

- "Bu musiqa qanday hayvonni eslatadi?"
- "Bu kuy qanday kayfiyatni ifodalaydi?"

Bu usul bola fantaziyasini rivojlantiradi.

8.3. Tinglab ajratish mashqlari

- ikki tovushni solishtirish;
- balandlikni farqlash;
- ritmni ajratish.

9. Dars samaradorligini oshiruvchi innovatsion texnologiyalar

- modulli ta'lim;
- kompetensiyaviy yondashuv;
- loyihaviy faoliyat;
- interfaol kartochkalar;
- vizual darslar (dinamik diagrammalar, tovush animatsiyalari).

Innovatsion texnologiyalar bolalarning darsga qiziqishini sezilarli oshiradi.

10. Boshlang'ich fortepiano ta'limida uchraydigan muammolar va ularning yechimlari

10.1. Barmoq motorikasining sustligi

Yechimlar:

maxsus mashqlar,

o'yin shaklidagi motorika mashqlari,

qo'lni yumshatish texnikasi.

10.2. Nota o'qishni qiyin qabul qilish

Yechimlar:

rangli notalar,

vizual kartochkalar,
klaviatura maketlaridan foydalanish.

10.3. Motivatsiyaning pastligi

Yechimlar:

sevimli multfilm qo'shiqlarini chalish,
qisqa konsertlar,
rag'bat kartalaridan foydalanish.

10.4. Uyga vazifa bajarilmasligi

Yechimlar:

qisqa mashqlar tizimi yaratish,
mobil ilovalardan foydalanishni tavsiya qilish.

11. Fortepiano o'qituvchisining kasbiy mahorati

Pedagog quyidagi jihatlarga ega bo'lishi zarur:

psixologik bilim, musiqiy savod va texnik mahorat, innovatsion texnologiyalarni bilish, o'quvchining yosh xususiyatlarini tushunish, kommunikativ madaniyat. O'qituvchi darsni jonli, qiziqarli va samarali tashkil eta olishi kerak.

Xulosa. Boshlang'ich ta'limda fortepiano darslarini samarali tashkil etish ko'p omillar uyg'unligini talab qiladi. Ushbu maqolada fortepiano darslarining metodik asoslari, psixologik yondashuvlar, interfaol metodlar, AKT imkoniyatlari, o'yin texnologiyalari, motivatsiya va ijodiy rivojlanishni ta'minlovchi usullar keng yoritildi.

Dars jarayonida:

- a) shaxsga yo'naltirilgan yondashuv,
 - b) individual rivojlanish yo'lini belgilash,
 - c) zamonaviy texnologiyalardan foydalanish,
 - d) kichik muvaffaqiyatlarni rag'batlantirish,
 - e) musiqiy eshituv va ritmni rivojlantirish
- asosiy o'rinda turadi.

Boshlang'ich bosqichdagi fortepiano ta'limi nafaqat musiqiy ko'nikmalarni, balki bolaning psixologik, emotsional, ijodiy tafakkurini shakllantiradi. Shu sababli darslarni samarali, qiziqarli, ilmiy asoslangan metodlar yordamida tashkil etish musiqa o'qituvchisining ustuvor vazifasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б.Холиков. Развитие музыкального материала контрапунктических голосах произведения. Science and Education 3 (1), 553-558
2. К.Б.Холиков. Проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. Scientific progress 2 (3), 1013-1018

3. К.Б.Холиков. Гармония к упражнению голоса их роль в регуляции мышечной деятельности при вокальной музыки. *Scientific progress* 2 (3), 705-709
4. К.Б.Холиков. Область применения двойные фуги. *Scientific progress* 2 (3), 686-689
5. К.Б.Холиков. Музыкально театральные драмы опера, оперетта. *Science and Education* 3 (2), 1240-1246
6. К.Б.Холиков. Фактуры, музыкальной формы, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. *Scientific progress* 1 (4), 955-960
7. К.Б.Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
8. К.Б.Холиков. Своеобразие психологического рекомендация в вузе по сфере музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (4), 921-927
9. К.Б.Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
10. К.Б.Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
11. К.Б.Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. *Science and Education* 4 (7), 206-213
12. К.Б.Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. *Science and Education* 6 (1), 21-27
13. К.Б.Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. *Science and Education* 4 (7), 357-362
14. К.Б.Холиков. Возможность использования этнически сложившихся традиций в музыкальной педагогике. *Science and Education* 4 (7), 345-349
15. К.Б.Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (7), 107-120
16. К.Б.Холиков. Организация учебного сотрудничества в процессе обучения теории музыки младших школьников. *Science and Education* 4 (7), 363-370
17. К.Б.Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. *Science and Education* 6 (1), 28-34
18. К.Б.Холиков. Динамическая обработка музыкального тембра и ритма в гипоталамусе мозга, переработка в рефлекторной дуге. *Science and Education* 6 (1), 65-70

19. К.Б.Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. *Science and Education* 6 (1), 49-56
20. К.Б.Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. *Science and Education* 4 (7), 100-106
21. К.Б.Холиков. Музыкально компьютерные технологии, «музыкальный редактор» в науке и образовании Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 130-141
22. К.Б.Холиков. Диалоговые методы определения тональностей (не по квинтовому кругу). *Science and Education* 4 (7), 198-205
23. К.Б.Холиков. Музыкально педагогические приёмы по улучшению освоения учебного материала в школе. *Science and Education* 4 (7), 338-344
24. К.Б.Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. *Science and Education* 5 (6), 129-136
25. К.Б.Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. *Science and Education* 5 (11), 137-142
26. К.Б.Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. *Science and Education* 5 (11), 143-149
27. К.Б.Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. *Science and Education* 5 (11), 150-157
28. К.Б.Холиков. Совокупность идей и понятий, определяющих стиль написания ноты в компьютерной программе Сибелиус 9. *Science and Education* 5 (10), 171-178
29. К.Б.Холиков. Правила пользования печатными или электронными вариантами пользования музыкального редактора «финал». *Science and Education* 5 (10), 179-185
30. К.Б.Холиков. Обобщенные функции связок при исполнении академического пения включающей преобразования фальцета и вибрационной функции. *Science and Education* 5 (11), 287-292